

Un repasu a la mitoloxía asturiana contemporánea

X. XOSÉ SÁNCHEZ VICENTE

Esta ponencia, que debería acostinar el más satu títulu de *Un repasu a la mitoloxía asturiana contemporánea y dellos comportamientos arreyaos*, tien l'enfotu d'atropar, primeru, y d'analizar, dempués, una serie de mitos de calter *políticu* (no que cinca al ámbetu del so desendolcamientu, a la so voluntá d'interpretar toa o una parte de la hestoria asturiana y d'emburrialo nuna determinada direción, acorroxando otres interpretaciones opuestes) que dominen güei el discursu d'una parte, más o menos importante, de la nuestra sociedá.

Verdadera rocada ideolóxica, estos mitos, desurdíos nos grupos dirixentes —lo que nun quier decir siempre na derecha, según veremos llueu—, traten de desplicar, con calter universal, *el papel hestóricu d'Asturies y la «esencia» del home asturianu*, o de dalgunes circunstancies de la so sociedá; constituyen, darréu, un enguedeyáu entramáu, de mena, fíididamente, ficticia, destináu a fabricar unes falses señes d'identidá que xustifiquen el roín papel hestóricu de l'Asturies moderna y contemporánea (esto ye, el roín papel de les sos clases dirixentes, n'últimu términu), la so progresiva aculturación y, perriba tou, l'abandonu dafechu de los grupos cabezaleros,

al serviciu siempre d'intereses ajenos a los asturianos y tornaos d'espaldas a la propia realidá.

Tres precisiones, enantes d'enfilar na viesca onde florecen esta enfilandrada mitos y comportamientos. La primera ye señalar que, independientemente del aniciu de los mitos —polo xeneral remanecíos, comu correspuende cola estrutura de poder y el desendolcamientu hestóricu, na derecha, pero non siempre—, tantu la derecha comu la manzorga que pudiéremos llamar «clásiques», la derecha y la manzorga estatadistes, tienen los mismos mitos y caltienen el mesmu comportamientu. Nin un sacramentu los estrema. Nun presenten ningún análisis peracabáu de la realidá asturiana, dala propuesta novedosa. Les dos sopelexen la mesma retórica mítica y —funcionalmente— antiasturiana, les dos dan la parpayuela col mesmu ruxerrux d'esencialismu universalista. Entá más, ye últimamente la manzorga la que sopelexa los mitos aniciaos na derecha: talos el covadonguismu redesurdíu por Rafael Fernández, l'universalismu metafísicu sofitáu pola estinta revista *Asturies* (contiada, nun se mos escaeza, pol ya citáu personaxe y agavitada escandalosamente con publicidá institucional), el mitema de la pluralidá de les Asturies, ruxíu dende dellos ruelos «progresistes». Pero, polo demás, nun hai una sola estremadura ente'l comportamientu y l'aceptación de la mesma retórica mitolóxica por unos y otros.

La segunda alvertencia consiste'n señalar, perriba l'efeutivu comportamientu uniforme, el mecanismu pel cualu se produz l'escaezu de los intereses d'Asturies. *Grosso modo* ye'l siguiente. Débil económica y políticamente'l nuestro país dende la Revolución Industrial, los partíos políticos d'ámbetu estatal equí llantaos nun son más que servidores, acostinadores fieles, de les diretrices, mandatos y programes de les organizaciones estatadistes, ensin atribuisse a sí mesmos otru papel; del mesmu mou, les organizaciones sociales y económicques son tamién

vicaries d'intereses, modelos o normes foriates. Do-
tramente, dende'l puntu de vista de los petites indi-
viduales, al escaecer n'Asturies un modelu prestixu-
su proyeutivu afayáu pal propiu rueldu, les organi-
zaciones estatales, l'administración central, Madril,
nuna palabra simbólica, preséntense comu'l puntu
de referencia, l'oxetivu vital al que, darréu, hai que
procurar contentar, servir, imitar nel so llinguaxe,
sonsañar nos sos xestos, pa poder algamar los pue-
tos, talantaos comu más importantes, que'l centru
ufierta ¹.

La tercera alvertencia facémosla afalando a ta-
lantar qu'estos enmazcaramientos ideolóxicos de la
realidá, desurdíos en determinaos grupos sociales
—les «élites» o grupos dirixentes, netos nel so com-
portamientu y talantamientu d'Asturies, ya remane-
zan d'ámbetos obreros o empresariales—, non cin-
quen sólo a esos grupos na so difusión, sinón que
(comu yera esperatible, d'otra mena, darréu la so
intencionalidá enmazcaradora y xustificadora del so
papel, que, polo tantu, debe tratar d'algamar la uni-
versalidad, la xeneralidá, pa afatase comu «oxetiva» y
«natural») algamen capes más amplies de la pobla-
ción, hasta llegar a afitase —en dalgunos casos— co-
mu verdadera imaxen colletiva de la mayor parte
la sociedá asturiana. Ñidio ye que la so difusión,
fundamentalmente oral y per canales de prestixu,
afala'l so afitamientu, al non permitir el desendolca-
mientu, l'espurrimientu, d'otros análisis non mitoló-
xicos, por tar monopolizaos, precisamente, los gran-
des canales de difusión ideolóxica polos grupos de
poder qu'esparden y sofiten esta mitoloxía contem-
poránea.

Y dicho esto ya, que, ñidiamente, requeriría des-

¹ Ñidiamente, la cuestión tien una mayor complexidá y enguede-
yamientu de los equí espuestos; el mesmu conceutu de centru re-
quier, tamién, una desplicación más peñerada'n virtú de la so mesma
complexidá. Ensin embargu, talantamos, ye equí suficiente con seña-
lar a ónde apunten los elementos fundamentales.

plicaciones más vagarientes y peñeraes ², pasemos a
esfollar, verdaderos monstruos vivientes, dalgunos
d'estos mitos y comportamientos, esclucando nes sos
coraes, ya non comu aldovinones, sinón comu esta-
zadores de la realidá social. El lletor escasamente
atentu talantaré darréu'l fuerte reyu que, desurdíos
d'unes mesmes causes, aperiaos pa unes mesmes xus-
tificaciones, amesta ente sí toos estos fenómenos ³.

EL MITU DEL COVADONGUISMU

Datos y descripción: Esti, analizáu por mí ya hai
tiempu ⁴, ye'l más vieyu de los mitemes contempo-
ráneos. En sustancia caltién que Covadonga ye l'ani-
ciu d'España, d'una España d'una mena determina-
da, centraliega, unitaria, y, pa dalgunos, católica y
conservadora. Talu sería, pa otros, l'aniciu d'Europa.

Desendolcamientu: Dos faces tien el mitu, que
desurde nal sieglu XVIII cola Ilustración y algama
la so peracabación teórica y emocional nel XIX, cola
Restauración Alfonsina ⁵.

La primera faza cinca a la utilización del mitu
fuera d'Asturies. Covadonga sería l'aniciu del Estáu
Español, o meyor, de la Nación española, o, na ver-
sión extrema del mitu, la puesta en marcha de la
España eterna, la recuperación d'una España prefi-
gurada *ab ovo* y neta a sí mesma —esto ye, ensin

² Vid., pa munchos d'estos datos so los qu'equí reblagamos, el
mio llibru *La cultura popular asturiana: unidá y pluralidá*, Uviéu,
1985.

³ Xeneralmente nun damos equí cites, datos, fechos concretos del
emplegu d'estos mitos y de los sos emplegantes. El lletor pue atopalos
ayures na conversación diaria y, especialmente, nos medios de comu-
nicación.

⁴ Vid. *La batalla de Covadonga*, en *Esvilla de poesías na llingua
asturiana*, páxs. 262-265. Uviéu, 1979. Vid. tamién los dos artículos
qu'asoleyé, col títulu *De lluriques y engarradielles: Covadonga y la
U.C.D.* nel mes de setiembre de 1979 nel periódicu *Asturies Diario*.

⁵ Datos más peñeraos, nos llugares citaos na nota anterior. El
levantamientu la basílica de Cuadonga pue perbién pescudase comu'l
símbolu d'esi cumal la construcción del mitu covadonguista.

historia— a lo llargo de tolos tiempos. Esta interpretación conservadora sirve pa trapecer y tracamundiar la verdadera hestoria estatal: la esistencia de munches «reconquistes», los enfrentamientos ente reinos cristianos, l'ausencia d'un proyeutu común ente los diversos reinos, la malquería de Castiella escontra los otros estaos peninsulares, etc. Al mesmu tiempu'l covadonguismu sirve-yos pa inventar una pseudoidentidá, Asturias, que, siendo distinta ensin selo, ta perarreyada al restu del Estáu, constituyéndose, asina, en modelu de fidelidá qu'esfronar a les otres más retrolicaores.

Na segunda faza, dende'l puntu de vista internu, el mitu tien delles estayes. Apurre a los grupos dirixentes l'autosatisfacción pol so llabor hestóricu na construcción del Estáu, amás de la dinidá del orixen, que, siendo idénticu al d'España, autentifica agora'l so papel centraliegu escaecedor de la propia tierra.

Dotramiente, y no que cinca a los asturianos en xeneral, el covadonguismu funciona comu *mitu consolador*. Carente d'un patrón pa desplicar el so papel hestóricu (y, sobre tou, la so llarga ausencia hestórica dempués d'aquel momentu), el pueblu asturianu atropa nel mitu del covadonguismu (Asturies comu fonte d'España, o meyor, Asturias comu España sustancial), que-y ufierten los grupos dirixentes, un modelu afayaízu y prestosu. Asina decíamos nel 1979: «Fechos comu esti (*la pérdida de papel hestóricu*) afalaron l'aparición d'un pruyimientu, d'un desasosiegu psicolóxicu, que, resumiendo, podíamos interpretar asina: el pueblu asturianu, que se siente distintu, perc qu'inxamás asoleyó (-v asoleyaron, meyor) los patrones de la so personalidá, y al que-y tracamundiaren la hestoria, tien la ñecesidá de desplicase qué ye y cuál ye la triba d'estes diferencies. Entós, y d'ende remanez el grandonismu, acude a la única desplicación posible, al únicu modelu d'autoconocimientu que la hestoria escrita (la qu'es-

cribe la hestoria) -y da: el mitu de Covadonga. Los asturianos son, entoncies, según esti modelu, los amos d'España, a la que sólo ellos y el so llabor caltuvo y formó. Con eso, l'asturianu qu'adeprende la hestoria nos testos y nes mentalidaes oficiales, o que les semeyen incoscientemente, queda satisfechu y fartucu: ya cumplió col deber, fizo más que naide y, si fai falta, ta ñidío que pue volver faelo. Pa eso sigue funcionando'l mitu l'irredentismu asturianu»⁶.

EL MITU DEL AISLAMIENTU ASTURIANU

Datos y descripción: Asturias sería, según esti mitu, una rexón dixebrada del restu d'España por dificultaes de comunicación. Ello acostinaría un retrasu que nun sería más que de tipu temporal; dotramiente dicho: la identidá asturiana nun sería diferencia dala, sinón puru dir detrás. La igua les comunicaciones acabaría cola diferencialidá, pescudada, ñidamente, comu atrasu. Darréu, los esfuerzos asturianos nun deberíen ser, inxamás, de caltenamientu de la identidá, sinón, metafóricamente, d'esaniciamientu de los kilómetros d'atrasu.

Desendolcamientu: El mitu, de tantu pesu na argumentación política de güei, pá d'una riestra interminable d'artículos de prensa, ye, ensin embargu, un de los más ñidamente retrucables, de los más bultablemente falsos. Porque, bramente, comu Galicia, comu Euzkadi, Asturias ye una rexón con dificultaes d'acesu por razones de mena orografía. Agora bien, ello non supón dalu aislamientu cultural o políticu, comu non lu supón pa Galicia o Euzkadi, onde nun desurde la mitoloxía del aislamientu comu desplicación de la «identidá» (o de la falsedá de les seños d'identidá, talu se pretende equí).

Pero, amás, nun hai una sola razón de triba oxe-

⁶ *Esvilla de poesías na llingua asturiana*, páxs. 263-264. Uviéu, 1979.

tiva pa caltener daqué mena d'atrasu d'Asturies na so hestoria. Durante la Edá Media, por exemplu, caltuvimos relaciones comerciales intenses con Francia, Países Baxos, Inglaterra, y visitárenmos los sos habitantes; fuimos la primera rexón del Estáu que s'incorporó al cultivu del maíz nel XVII y la primera tamién en beneficiase del esportu económicu de so; tamién el tabacu entró llueu na nuestra nación⁷; semos los primeros nel beneficiu de les mines de carbón piedra y na industrialización del XIX, etc. Nun hai, darréu, nin un solu documentu oxetivu que permita caltener l'aislamientu asturianu y, menos, la conclusión de que ye esi solu aislamientu'l que desplica la diferencialidá.

Ello ye que'l mitu tien dos finalidaes. D'un llau sirve a los grupos dependientes de Madrid⁸ pa negar la esistencia d'una diferencialidá (d'una verdadera *cultura asturiana*) y, d'esi mou, xustificar el so abandonu de lo asturiano y el so serviciu a intereses ayenos, xenerales o particulares.

Pero, d'otra anda, el mitu ye tamién una proyección de la frustración del papel d'esos grupos dominantes, de la inseguridá de la so xera política y hestórica. Efectivamente, abangaos vocacional, política y económicamente so Madrid comu ñuedu del Estáu; escaecíos, darréu, del suelu onde s'alluguen, esos grupos desprecien el so papel n'Asturies —que siguen teniendo pol so pesu social, pero que nun-yos resulta prestosu por pescudalu'l «non ser»—, al mesmu tiempu que caltrien el so nulu pesu nes decisiones na capital del Estáu, que ye onde ellos nagüen por espurrise y ser vistos. Más entá, acostumaos a un ciertu rellumu social n'Asturies, esa vacuidá nel Estáu faise insoportable. D'esta mena, el mitu del

⁷ Yá ye un tema lliterariu'n Marirreguera. Albidrese'l comentariu que fago al respetive n'*Esvilla de poesíes na llingua asturiana*, páxs. 60-61, nota. Uviéu, 1979.

⁸ Ñidiamente Madrid ta ehí comu símbolu-resumen de tou un bagar de procesos. Nin s'albidre que ye pa nós palabra máxica.

aislamientu asturianu nun ye otra cosa qu'una metáfora incosciente, la proyección de la frustración d'esos grupos, *aislaos* al mesmu tiempu de la so base llocal y de los grupos del Estáu onde arranen por enxertase.

EL MITU DE LA PLURALIDÁ DE LES ASTURIES

Datos y descripción: El mitu afita, en sustancia, al través de sutiles desviaciones semántiques y de reblagos metafóricos, que la identidá d'Asturies ye plural, que'l ser d'asturianu ye, satamente, el ser estremáu, múltiple⁹, enxertando tantu lo castellanu comu lo asturianu. Traicionar esa pluralidá sería frañar el so propiu ser.

Desendolcamientu: Emplegáu na propaganda más vulgar, masuñáu por delles figures de la «*intelligentsia*» nacional, ye ésti ún de los tópicos modernos que topamos más vegaes per ayures. Comu ya señalaba'n *La cultura popular asturiana: unidá y pluralidá*¹⁰, onde peñeré y desendolqué'l mitu, y a onde empobino pa un análisis más estensu, emplégase dende setores dependientes del centralismu (o naguadores de los sos arumes) pa defender la so atitú escontra les concretes señes d'identidá asturianas, o al marxen d'elles, calteniendo esa atitú comu, *precisamente, el ser mesmu de lo asturianu*. D'esta forma la utilización, por exemplu, de la llingua castellana sería, paradóxicamente, un rasgu de la identidá asturiana¹¹, que manifestaría, asina, la so personali-

⁹ Argumenta esta xente que'l mesmu nome Asturias, ye de pluralidá, comu si ya'l mesmu nome enxertase la realidá o la «esencia» de la nuestra tierra.

¹⁰ *La cultura popular asturiana: unidá y pluralidá*, páxs. 46-55. Uviéu 1985.

¹¹ Véase, por exemplu, estes palabres de Gustavo Bueno (el so rrayáu de nós): «A mí me parece una aberración contraponer bable-castellano como si el castellano fuera algo exógeno». (La Nueva España, 30-3-86, pág. 24). O estes declaraciones: «Pero, ¿quién se atrevería a concluir de ahí que esa cultura (*el castellano*) no sea propia de Asturias? / ... / Que el lenguaje sea el lenguaje común a otros pue-

dá plural. Nin que decir tien qu'esti mitema de la pluralidá inxamás s'emplega poles mesmes persones pa defender les señes d'identidá asturiana qu'estremen de les coordenaes que definen la del Estáu, asoleyándose asina'l calter de mázcara xustificadora del mitu.

EL MITU DE LES MILENTA LLINGÜES

Datos y descripción: Comu nun pentecostés, cada asturianu que nun falase castellán tendría recibío una llingua distinta, o, polo menos, una variante de la llingua, de talu mou que, anque ninguna sería castellán, nun perteneceríen, ensin embargu a la mesma llingua, o meyor, nun sería posible falar de llingua, dada la bayura les variantes y, polo tanto, la imposibilidá d'un conceutu unitariu. Al mesmu tiempu, bayura y estremadura tala torgaríen la comunicancia ente los falantes, de mou y manera qu'habríen de comunicase ente sí en castellán. El mitu nun sólo cinca a parte la población, sinón que, con esa mesma pinta de mangaráu o tracamundiau cola que lu acabamos de desplicar, ye calteníu tamién por dellos llingüistes¹² comu cosa «científica».

Desdolvamientu: Non mos interesa equí desplicar la hestoria reciente del mitu, ya peñerada nel nuestru llibru *La cultura popular asturiana: unidá y pluralidá*, sinón esclucar nos sos fines y asoleyar el so sinificáu fonderu. El mitu, un sotema del de la pluralidá d'Asturies, tien comu finxu atacar la posi-

blos de España, lejos de haber coartado el desarrollo de la cultura asturiana, ha sido precisamente la condición para que esta cultura tenga la importancia que se le reconoce. / ... / Porque el castellano es la lengua de Asturias, es la lengua asturiana en el más profundo sentido histórico cultural del adjetivo. / ... / Y esto hay que decirlo precisamente en defensa de la cultura literaria asturiana, que se vería comprometida, vaciada, prácticamente en el momento en que se pretendiese insinuar que la cultura escrita en castellano no es genuina, propia ni original». (Del entamu a *Guía de la cultura asturiana*, de Francisco Orejas, páx. 19. S.l.n.a.).

¹² Vid nel mio *La cultura popular asturiana: unidá y pluralidá*, nes páxines 55-64.

bilidá del usu normalizáu de la nuestra llingua y de, por otu llau, xustificar l'atitú castellanista y anti-normalizadora de determinaos grupos sociales, arreyaada munches vegaes a declaraes atitúes polítiques de castra centraliega.

El mitu, falsu dafechu y mentirosu onde los haiga, ye, amás, un enfallamientu inteletual. Porque les persones que falen de «los asturianos» o «bables» comu resultaos de la real diversidá diatópica, diatrática, diafásica, que l'asturianu tien, netu que toles llingües, nun falen, ensin embargu, de «castellanos», «ingleses», «italianos», etc. Esto ye, al convertir en disímil un criteriu que pretende ser científicu, oxetivu, espeyen el so verdaderu calter ideolóxicu y políticu.

Dotramiente el mitu ta daqué espurríu, ya non ente los grupos sociales nos que desurde pa la defensa de los sos intereses y atitúes, sinón ente una parte consideratible de la xente asturiano. Efetivamente, son abundu los ciudadanos que falen de la pluralidá, de la permultiplicidá, de «los asturianos» y, darréu, de la so imposible normalización. Y, en preba d'ello, suel apurrise ún, o tolo más dos, exemplos, normalmente'l formáu polos sinónimos *angazu* (y la so variante *lingazu*), *pradera* y *garabatu*, aselando ehí tola exemplificación disponible na argumentación. Porque —y esa probeza d'argumentos y la casi dafechu monotonía ye la preba más rescamplante— l'espurrimentu'l mitu ente la población nun remanez de razones oxetives, sinón que ye espardíu dende determinaes fasteres que tuvieren hasta agora el privilexu de los medios de comunicación y los canales orales, enxertada la escuela.

EL MITU DEL UNIVERSALISMU

Datos y descripción: El rasgu definidor del calter del asturianu sería la so universalidá, la so capacidá

de tar en toles partes y al serviciu de toles causes. Nun segundu sinificáu, al costín del otru, l'universalismu sería la capacidá de desprendese del so ser (posible) d'asturianu, de les sos señes d'identidá.

Desendolcamientu: Les clases dominantes asturianas definen al asturianu comu *homo universalis*, esto ye, un home volcáu hacia afuera, que se topa igual dientru d'Asturies que n'otros países; pero sobre tou, sabe atuar y ser ensin dalgún rasgu esternu d'identidá (de peculiaridá) siendo, al mesmu tiempu, distintu. Esa verdadera imposibiildá metafísica, esi tracamundiu de la razón de predicar una identidá ensin que se manifieste (y, darréu, ensin qu'esista), esi barullu, en términos coloquiales, nun sólo ye un mitema desurdíu equí, sinón que lu emplegó Ortega pa oponer l'*homo asturicus* a los habitantes d'otres nacionalidaes españoles. Tales pintoresques palabres dixo: «en apartadas regiones del globo, hay asturianos tan asturianos como los más asturianos y que, sin embargo, ni han nacido en Asturias ni jamás la han visto». Palabres que pola so falta de comprensión aplaudiríen —y aplauden— los nuestros tracamundiadores de mitos.

Esta pretendía capacidá de ser un mesmu, o meyor, de selo ensin selo y, poro, ensin causar problemes al Estáu o a los intereses de los que se depende, constituyete ún de los mitos más sopelexaos pola ideoloxía tradicionalista, tantu de manzorga como de derecha, y trata, d'un llau, de xustificar la cuadratura del círculu: comu seguir siendo asturianu (y, pa enriba «más asturianu que naide», según suelen sopelexar) ensin selo; d'otramiente, el mitu trata de servir al centralismu un modelu de «peculiaridá» non conflictiva y que se puea poner en tientes de les otres.

EL MESIANISMU UNIVERSALISTA, O «PELAYISMU»

Datos y descripción: Covadonga representa la salvación d'España y Europa; 1934 ye un exemplu pal internacionalismu proletariu; la forma de desendolcase la nuestra autonomía ye —según fontes socialistes— un modelu pa los demás del Estáu y punxo un gavitu importante nel afitamientu la democracia. O, n'otru exemplu, un cabezaleru de la manzorga estraparlamentaria pedía pela televisión, nes eleiciones xenerales de 1986, l'autodeterminación (o quiciavis la independencia) pa Ceuta, Melilla, Euzkadi, Cataluña... Ya nun solo non pedía l'autodeterminación p'Asturies nin l'aumentu de la so capacidá competencial, sinón que nin siquier falaba de los sos problemes.

Desendolcamientu: Según se ve nesta riestra d'exemplos, el mesianismu universalista, o «pelayismu», dase con más frecuencia na manzorga estatalista que na derecha, anque, nos dos casos, el comportamientu ye'l mesmu: *los fechos d'Asturies nun cuenten sinón comu gavitu de la hestoria estatal, europea o mundial*, esto ye, como gavitu de la so concepción mitolóxica de la HESTORIA. Y, al revés, les xeres que se puean entamar na nuestra patria tienen xaciu sólo si miren al porgüeyu estatal o mundial. Asina Asturies conviértese nuna plataforma vacía de sentíu políticu, cultural, económicu, etc., dende la qu'entamar siempre «reconquistes»; nel abellugu últimu —o'l güevu primeru— de les grandes fuerces mítiques de la «HESTORIA»: el cristianismu, la revolución, el proletariáu, occidente... Dotramiente dicho, Asturies, la ensin hestoria, comu puntu ceru, *big-bang*, d'otres hestories y de la HESTORIA.

D'otra mena nun s'escaecerá cuántu, al mesmu tiempu, tien el mitu de *mecanismu compensatoriu* d'un gran vaciu políticu, social y hestóricu.

Datos y descripción: Según esti talantamientu, ye asturianu non el que vive n'Asturies, nin el que fala asturiano, nin el qu'esbrexu pola so tierra, sinón el que tien un arreyamientu seminal cola mesma, o algamó misteriosos miasmes asturianos al so ocasional pasu periquí. Ello lleva, d'un llau, a arreyar Asturies a cualaquier persona destacable, seya prima tercera, tataranieta, sobrina o tía d'un asturianu; y, anque inxamás tenga pisao Asturies, ye igual: ta afitada abondu con esi arreyamientu seminal la so asturianidá.

D'otru llau, y por inversu procedimientu, faise asturianu cualuquier individu destacatible qu'haiga pasao dalgunos díes n'Asturies, si ye que la so fama lo merez.

Desendolcamientu: La sustancia d'esti conceutu afítase'n negar cualuquier valir d'asturianidá a la xera, a la llingua o a daqué otru rasgu oxetivu —inclusu, a vegaes, la nacencia o la residencia— d'identidá nacional, p'allugalu, en cambi, nun terrenu vaciu onde coinciden la fama del aponderáu (o aproviáu, dicho d'otra anda) comu asturianu y el que lu apondera (o que d'él «s'apodera») comu talu. Asina, los beneficiaos con esti conceutu metafísicu d'asturianidá (ente los que se cuenten xentes que nun tienen un sólu antepasáu asturianu, pero que s'alluguen daqué tiempu n'Asturies; xentes que tienen antepasaos asturianos, pero qu'inxamás pisaren la nuestra tierra) refuercen l'autoconsciencia que de sí tienen los que-yos dan el beneficiu (calterizaos pola so ausencia de trabayu pola patria y pola ñegación de les sos señes d'identidá), afitando, nel so pescudar, la validez del so modelu d'identidá vaciu y afitándolu, sobre tou, cola fama estatal del aponderáu, consolando, asina, el grupu atribuyente de la so *concencia d'aislamientu*, enfotánsese más nel so papel al marxen d'Asturies (*cosmopolitismu*, etc.).

Ñidiamente, esti pescudamientu (que ye, a la vegada, comportamientu) ye una pura llamuerga onde flunde la razón. Porque un oservador oxetivu talanta que, pa estos grupos, delles veces ye asturianu'l que tien residencia alministrativa, delles da-y el calter l'antigua residencia ocasional, o tres l'arreyamientu seminal... Dafechu, l'únicu criteriu fonderu de clasificación ye la potencialidá del calificáu d'asturianu pa facer esporpollar les «bones calidaes» de los que lu califiquen, y l'afitamientu del *ego* del individu emponderador.

Esti doble y caprichosu parámetru empobina munches vegaes a puros disparates, talu esti: «Otro exemplu fue el curso de verano de la Universidad de Salamanca en Pendueles (Llanes). Allí invitaron a unos poetas asturianos porque escriben en bable y que eran unos desconocidos absolutos fuera del Principado. Ya me pregunto, ¿a qué Asturias representan? Son más asturianos que yo, que mi segundu apellido es Longoria, un toponímico de la región? *No estuve allí porque yo no oficio de asturiano en la literatura*»¹³.

Dexando a un llau la última frase (y yá ve abondu pa nun seguir), pue alvertise que, pal falante, yera razón más oxetiva pa tar nesí alcuentru de poesía de les llingües d'España el fechu de tener un apellidu asturianu que'l fechu d'escribir n'asturianu, que, dicho seya de pasu, yera la única razón pola qu'había una *poesía asturiana*, xunto a la gallega, la vasca, la catalana y la castellana.

O empobina a posiciones, amás de contradictories, cercanes al racismu. Asina, mentantu «Clarín», nació'n Zamora, ye pa estos grupos «asturianu por excelencia», a Carlos Rubiera y al qu'esto escribe acusárenmos de ser zamoranos, pesie a la nuestra nacencia n'Asturies. Porque, nel tracamundi mental —y, ñidiamente, interesáu— d'estes persones, nun

¹³ Víctor Botas, en *La Nueva España* 22-12-1985, páx. 56.

importa la nacencia, la xera o cualquier otru datu oxetivu, tan sólo la identidá colos sos porgüeyos, simpatíes o intereses.

Déxese, por fin, y anque cinque a la mio persona, apurrir un exemplu lliteral d'un cartafueyu que s'empondera comu l'únicu asturianu por esencia: «Ahí tenemos exemplos como, (sic) ese X. X. Sánchez Vicente, que no es ni asturiano (sus apellidos son elocuentes), que / *permitaseme, equí, esco-biar la basura* / encabeza su propio ensalmo astur. / ... / En nuestro periódico y para nuestra Asturias, no hacen falta ni bables ni modernos babilistas, ni ensalmos de esa clase. Somos asturianos hasta tres veces (sic) Fernández, Arangos, Mirandas, Paredes, etc., y defenderemos esta tierrina de ensalmos y de abejas bable politiquerías»¹⁴.

Ye curioso qu'estos grupos que tán escontra'l nacionalismu acaben asoleyando la so verdadera mena: un nacionalismu seminal cercanu al racismu y al facismu.

EL COMPLEXU DE LA SEÑORA'L MEXADERU

Datos y descripción: Asturias ye, ensin dulda, la rexón, xeográficamente falando, d'España onde s'abelluguen mayor númeru de congresos, fundaciones, conceyos, etc., de mena estatal o internacional. Un curtiu repasu ye esti: *instituciones permanentes:* cursos de la Fundación Ortega y Gasset, Escuela Asturiana de Estudios Hispánicos (más conocío comu Cursos de La Granda), alcuentros de xuventú'n Cabueñes, Fundación Principáu d'Asturies y los sos premios. Amás d'estos, milenta conceyos ocasionales de toles tribes atopen abellugu nestes tierres: de diseñu, de censores xuraos de cuentos, de mélicos del riñón, d'oncólogos, d'espertos nel agua, de peluque-

¹⁴ En El Periódico de Asturias, del 12 al 26 de abril, 1986, páx. 1.

ros, d'espertos en turismu, de flamencólogos... cualquier cosa que se proponga venir, equí topa abellugu y perres. Talu comu pa la ciudá de Xixón decía'l Direutor Rexonal de Turismu pa Xixón, podía estendese pa toa Asturias: «Gijón está llamado a ser la ciudad en la que el Gobierno del Principado de Asturias desarrolle *grandes proyectos*, como las actividades propias de sede de congresos y convenciones»¹⁵.

Desendolcamentu: La mena común de toes estes atividadaes ye que nun tienen casi inxamás que ver con Asturias. Asturias nun ye l'oxetu d'estudiu, l'enfotu d'esos congresos y instituciones, sinón el marcu onde s'alluguen, la fonte financiera, parcial o total, de la mayoría d'ellos. Acabaes les xeres, nun queda equí sinón el paranomásicu roíu de factures y fartures, y quiciás de fatures.

Esti sofitu a toes estes atividadaes —sofitu del Principáu o de los ayuntamientos, fechu col dineru los asturianos— asoleya l'ausencia de puxu creatable de los nuestros políticos y instituciones: ná sal d'ellos, ninguna cultura s'anicia equí nin pa equí. Pero, amás, pon a les clares, esa falta de creatividá, de granibilidá, la so doble dependencia, orgánica y ideolóxica, de l'alministración central o de los partíos estatualistes, que-yos marquen el pensamientu, les competencies y la moda, y, dacuandu, pa enriba, la clientela que comián que traigan pal cumplimientu de los sos compromisos.

Dende otru puntu vista, el personal de los que sofiten estes xeres envede entamar ellos daqué creativo o atento al porgüeyu de la so patria, ye talu

¹⁵ En El Comercio, 24-6-1986. Lo que importa mozcá equí ye'l pruyimientu «congresista» —entendíu comu escaparate de lo foriatio pa fuera— fundamente enxertáu na alministración asturiana. Esi arrancar por pasear per Asturias a «figures» de fuera'l país allúgase satamente'n toles nuestres «élites» dirixentes.

que podemos definílu comu'l *complexu de la señora'l mexaderu*. Torgaos p'aniciar cultura, separtaos de la propia, a les nuestres autoridaes —derecha y manzorga estatalistes— ye-yos abondu na so miseria diaria con golifar el pasu de les figures estatales y, si acasu, salir na prensa abrazándoles. Esos presencias suplen les sos propies carencias, enllenen la so vanidá. Neto aquella probequina paisanina del mexaderu que, cuando llograba reconocer el pasu de daqué persona importante pelos sos dominios, tenía pa una llarga temporada'l finchamientu.

—¿Sabéis quién tuve ayer *elli*? decía a la vegada pudibunda y gayolera a les sos amigues.

Y, dempués d'un migayu calteniendo'l silenciu asoleyaba:

—¡Don fulanu de tal!

Y agachaba la cabeza so la taza, saborguiando a la vez el chocolate y la envidia les sos amigues, a les que xixilaba colos párpados enteciarras mentantu volvía sopelexar, esta vegada, yá, sospirando:

—¡Don fulanu de tal!

